

Tomasz Stolarczyk

Biblioteka przy kościele kolegiackim w Wieluniu w świetle inwentarza z 1766 roku

Rocznik Wieluński 11, 47-62

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

MATERIAŁY I DROBNE PRACE

Tomasz Stolarczyk

BIBLIOTEKA KAPITUŁY KOLEGIACKIEJ W WIELUNIU
W ŚWIETLE INWENTARZA Z 1766 ROKU

Zgromadzenia kolegiackie były zobowiązane do prowadzenia szkół¹. Irena Szostek twierdzi, że „szkoła – każda – aby mogła pełnić funkcje dydaktyczno-wychowawcze, musi posiadać bibliotekę jako bazę naukową i warsztat pracy”². Dlatego też przy każdej kapitule kolegiackiej funkcjonowała biblioteka. Ponadto, poczynając od XV w. istniał w Kościele obowiązek gromadzenia księgozbiorów podręcznych, składających się przede wszystkim z dzieł Ojców Kościoła, wybitnych scholastyków i teologów³. Taka biblioteka funkcjonowała również przy kolegiacie wieluńskiej pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Michała Archanioła, której początki sięgają 1419 r., kiedy to przeniesiono kapitułę kolegiacką z Rudy (powstanie XIII w.) do Wielunia (zatwierdzona przez arcybiskupa Mikołaja Trąbę w 1420 r.)⁴.

Księgozbiór biblioteki kolegiackiej w Wieluniu można odtworzyć na podstawie inwentarza bibliotecznego, zatytułowanego *Libri Bibliothecae* (dalej: *Inwentarz*) wchodzącego w skład akt wizytacji wieluńskiego kościoła kolegiackiego (dalej: wizytacja) przeprowadzonej w dniu 23 czerwca 1766 r., przez Ignacego Augustyna Sariusza Kozierowskiego⁵,

¹ P. Kardyś, *Biblioteka przy kościele kolegiackim w Kurzelowie w okresie staropolskim*, „Roczniki Humanistyczne” 2005, t. 53, z. 2, s. 40; tenże, *Biblioteka przykolegiacka w Wiślicy (XV–XVIII w.)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK) 2004, t. 82, s. 90.

² I. Szostek, *Biblioteka dominikanów lwowskich w świetle katalogu z roku 1776*, [w:] *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, red. J. Kłoczowski, t. 2, Warszawa 1975, s. 410.

³ P. Kardyś, *Biblioteka przy kościele kolegiackim w Kurzelowie...*, s. 40.

⁴ R. Rosin, *Ziemia wieluńska w XII–XVI w. Studia z dziejów osadnictwa*, Łódź 1961, s. 88; *Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej*, opr. R. Rosin, Warszawa 1963, s. 146, 172; tenże, *Siedem wieków miasta Wielunia. Ośrodek zarządzania – Drogi – Rozwój przestrzenny – Ludność*, [w:] *Siedem wieków Wielunia. Studia i materiały*, red. R. Rosin, Warszawa–Łódź 1987, s. 16.

⁵ Żył w latach 1708–1791, kanonik regularny laterański; w 1732 r. przyjął święcenia kapłańskie; kilka lat później został proboszczem mstowskim i radomskim; w 1763 r. konsekrowany

biskupa pomocniczego archidiecezji gnieźnieńskiej, prepozyta mstowskiego oraz radomskiego i oficjała, znajdujących się w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. *Inwentarz* sporządzony został na s. 67–73 wizytacji spisanej przez Antoniego Kantego Rajszeła, doktora filozofii, kanonika kurzelowskiego, notariusza archidiecezji gnieźnieńskiej, kuratora publicznego w Czarnocy⁶.

Inwentarz pomija całkowicie adresy wydawnicze druków (miejsce i rok wydania), podaje czasami nazwisko autora bez jego imienia lub samo imię bez nazwiska albo tylko pseudonim (bardziej znany niż faktyczne nazwisko), bądź też sam tytuł bez autora, a nawet nazwisko wydawcy lub tłumacza zamiast faktycznego autora. Tytuły książek są często skrócone, uproszczone (obiegowe), ogólnikowe, nieprecyzyjne⁷. Powoduje to, że w niektórych przypadkach nie można stwierdzić o jaką konkretnie książkę chodzi, np.: *Kazania Xiędza Murczyńskiego*⁸. Zdarzało się również, że łączono w jeden kodeks kilka współprawnych traktatów. Sposób zapisu zależał od osobistych upodobań wizytującego i brzmienia posiadanej przezeń instrukcji⁹.

Inwentarz posiada numerację przy poszczególnych pozycjach zapisu, osobną przy każdym z odnotowanych formatów druku. Jednak owa wspomniana ogólnikowość i nieprecyzyjność tytułów powoduje również, że jedna pozycja inwentarzowa nie musi oznaczać jednej książki. Pod wspólnym zapisem mogły występować dzieła będące zarówno pojedynczymi jednostkami wydawniczymi jak i wielotomowymi, co nie pozwala na precyzyjne określenie ilości egzemplarzy znajdujących się wówczas w bibliotece¹⁰.

W *Inwentarzu* książki podzielono według formatu druków: *in folio*, *quarto* i *octavo*. W ich obrębie zastosowano numerację (cyfry arabskie), oddzielną dla każdego formatu, ale książki wymieniano jedną po drugiej, bez żadnego kryterium, tak jak zapewne stały na półkach bibliotecznych. Zdarzały się również, co prawda rzadkie, powtórzenia tych samych zapisów. Spis informuje natomiast o rękopisach oraz o uszkodzeniach woluminów¹¹.

Według *Inwentarza* w bibliotece kolegiaty wieluńskiej w 1766 r. znajdowało się 212 pozycji. Ponieważ jednak przy identyfikowaniu księgozbioru tejże biblioteki wystąpiły problemy takie same jak przy identyfikacji ksiąg w kolegiacie wiślickiej, należy przyjąć za Piotrem Kardysiem, że rzeczywistą ilość woluminów trzeba pomnożyć 3–4 razy, co

na biskupa adrateńskiego; w 1767 r. został kanonikiem gnieźnieńskim; w 1776 r. administrator archidiecezji gnieźnieńskiej in spiritualibus; w 1786 r. otrzymał Order Św. Stanisława, J. Korytkowski, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych podług źródeł archiwalnych*, t. II, Gniezno 1883, s. 322–327.

⁶ Archiwum Diecezjalne we Włocławku. (dalej: ADW), *Visitatio Ecclesiae Collegiatae Vielunensis* (dalej: VCV), s. 67–73.

⁷ Tamże.

⁸ Zob. przyp. 46.

⁹ P. Kardys, *Biblioteka przykolegiacka w Wiślicy...*, s. 87.

¹⁰ J. Szady, *Księgozbiory parafialne w prepozyturze wiślickiej w II połowie XVIII wieku* (dalej: Szady), Lublin 2008, s. 90–91.

¹¹ ADW, VCV, s. 67–73.

dałoby ok. 800 egzemplarzy. Byłoby to zgodne z wyliczeniami Hieronima Eugeniusza Wyczawskiego dla bibliotek kapituł kolegiackich u schyłku XVIII w.¹²

Chcąc dokonać przeglądu zasobów wieluńskiej biblioteki kapitulnej pod kątem jej zawartości treściowej należy zgrupować zapisy w inwentarzach według treści dzieł, posługując się typową dla bibliotek kościelnych klasyfikacją.

1. Biblie i konkordancje: Według *Inwentarza* w kolegiackiej bibliotece znajdowały się 3 egzemplarze *Sacrae Scripturae (Pisma Świętego) veteri Typo* (starego druku), 1 egzemplarz *Liber partis Secundae Sacrae Scripturae veteri Typo* oraz poszczególne części Biblii: *Liber Chronicarum Sacrae Scripturae (Księga Kronik) veteri Typo*, *Liber Evangeliorum Sancti Lucae (Ewangelia według Św. Łukasza)* i *Epistolae Beati Pauli (Listy św. Pawła Apostoła – apokryf)*. Do działu tego należy zaliczyć również *Concordantiae Bibliorum*, *Summarium Sacrae Scripturae Novi et Veteris Testamenti*, *Inventarium Testamenti seu Concordantia*¹³.
2. Komentarze do *Pisma Świętego*: *Inwentarz* odnotowuje 9 komentarzy, zarówno do całego *Pisma Świętego* jak i poszczególnych jego części: Diego Nisseno, Teofilakta, św. Alberta Wielkiego, Theodore'a Beza (Théodore de Bèze vel de Besze), Wojciecha Nowopolskiego (Nowopolczyka). Do tego działu należy zaliczyć także: *Explanatio Textuum Sacrae Scripturae* anonimowego autora, jakiś anonimowy komentarz bez tytułu, *Tractatus super Evangelium* i *Explicatio Psalmorum* bez tytułu¹⁴.
3. Ojcowie, doktorzy i apologety Kościoła: Dział ten reprezentowany był przez jakąś *Liber* św. Cypriana i jego *Epistola* oraz przez Dionizego Areopagitę i *De Sacramentis Libri Sex* św. Ambrożego¹⁵.
4. Teologia spekulatywna i dogmatyczna: *Liber Compendii Theologiae* św. Tomasza z Akwinu¹⁶, 2 egzemplarze *Officina Emblematum* Szymona Ambrożego Nieszporkowicza¹⁷, *Liber Tractatum super Dominicas*¹⁸, *Theologia* Jeremiasa Drechsela¹⁹, *Theologia* Piaseckiego²⁰, *Pantheologia* Reinerio Snoygoudanusa (Reinera Sacchoni)²¹, *Sacrarium*

¹² P. Kardyś, *Biblioteka przykolegiacka w Wiślicy...*, s. 87.

¹³ ADW, VCV, s. 67, 70.

¹⁴ Tamże, s. 67–73; Wojciech Nowopolski (Nowopolczyk): *Scopus Biblicus veteris et novi Testamenti, cum Annotationibus summae doctrinae christianae complectentibus authore Alberto Novicampiano*.

¹⁵ ADW, VCV, s. 69, 70,

¹⁶ Tamże, s. 68.

¹⁷ *Officina emblematum qua praecipuos Virginis et Matris Dei Mariae. Titulos et elogia complectuntur. Per Fr. Ambrosium Nieszporkowitz, Ord. S. Pauli primi eremitae, sacrae theol. doctorem, antehac in conventibus ordinis ejusdem Cracoviensi, Częstochoviensi et Claromontano praedicatorem ordinarium proposita et exposita. Centuria I*, [K. Estreicher, *Bibliografia polska. Cz. III: Stolecie XV–XVIII w układzie abecadlowym* (dalej: E), t. XII (XXIII), s. 138].

¹⁸ ADW, VCV, s. 69.

¹⁹ Tamże, s. 69.

²⁰ Tamże, s. 70.

²¹ *Pantheologia sive Summa universae theologiae*.

Collationum Liber Tilmanna Bredenbacha²², *Liber Dialogorum Sacrorum* Sebastiana Castellio²³, *Consiliorum seu responsorum* Martinusa ab Azpilcueta (Navarrus)²⁴, *Ratio-nes quod Ecclesia possit Laicis sub una specie dare Venerabile Sacramentum*²⁵, *Tractatus de Incarnatione Domini* Joannesa Marii Verratusa²⁶, *Liber de rebus Sacrae Theologiae*²⁷, *Tractatus de Praesumptione*²⁸.

5. Teologia moralna: *Liber Instructori Conscientiae* Luisa Lopeza²⁹, 2 egzemplarze *Tractatus Theologiae Moralis de Sacramentis* Andrzeja Młodzianowskiego³⁰, *Liber de peccatis, Enchiridion seu manuale confessoriorum et penitentium* Martinusa ab Azpilcueta³¹, 2 egzemplarze *Dux Peccatorum* Luisa de Granada (Ludwika z Grenady)³².

6. Kaznodziejstwo: Autorami dzieł z tego zakresu byli: Peter Besse³³, Diego Nisseno³⁴, Heinrich Helmesius³⁵, św. Bernard z Clairvaux³⁶, Antoni Szyrma³⁷, Johann Wild (Ferus)³⁸, Pelbart de Themeswar, Georg Witzel³⁹, Marcin z Opawy (Polak), Georgius Hennin-gus Behrens, Vilermus, Mathias Faber⁴⁰, Francesco Labata⁴¹, Jan Stanisław Wujkowski⁴²,

²² Tilmann Bredenbach z Emmerich (1526–1587): *Sacrarvm Collationvm Libri VIII Tilmanni Bredenbachij S. Th. Doct. Primo Hac editione aliquot illustribus miraculis in S. Eucharistia et S. hostia editis, aucti. Quibus ad omnem vitae humanae vsum, familiaresque congressus, sacra, iucunda et vtili selectissimarum historiarum varietate Lector pie instruitur*, wiele wydań.

²³ Sebastian Castellio (1515-1563); ADW. VCV, s. 71.

²⁴ ADW, VCV, s. 71.

²⁵ Tamże, s. 71.

²⁶ Joannes Maria Verratus karmelita.

²⁷ ADW, VCV, s. 72.

²⁸ Tamże, s. 73.

²⁹ *Instructorium conscientiae duabus contentum partibus, Fratre Ludovico Lopez in sacra Theologia Praesentato Ordinis Praedicatorum huius provinciae Hispaniae Autore.*

³⁰ ADW, VCV, s. 69.

³¹ Tamże, s. 71.

³² Tamże, s. 72.

³³ *Conceptus theologorum ac praedicabilium de sanctorum festiuitatibus supplementum; Conciones sive conceptus Theologici Ac Praedicabiles, De Quatuor Hominum Novissimis.*

³⁴ ADW, VCV, s. 67.

³⁵ Tamże, s. 67.

³⁶ Tamże, s. 68.

³⁷ Antoni Szyrma: możliwe, że są to albo *Dni Skarbowe Do Skarbu wiecznego Krola należące, Dni Świątecznymi Kazaniami Rozgłoszone, Pod Skarbowe klucze Oddane*, Wilno 1719 albo *Kazania albo Exhorty postne o tajemnicach naydroższej Męki Zbawiciela naszego w Kościele Warszawskim Societatis Jesu różnych lat miane*, Supraśl 1713 [E, t. XIX (XXX), s. 356–357].

³⁸ ADW, VCV, s. 68.

³⁹ Tamże, s. 68.

⁴⁰ Tamże, s. 68.

⁴¹ *Magnus Apparatus Concionatorum Seu Loci Communes Ad Conciones Ordine Alphabetico Digesti In Hoc Opere De Virtutibus Vitis Quatuor Novissimi Variis Statibus Personarum Mysterijs Christi B Mariae et Aliorum Sanctorum Diffuse Agitur.*

⁴² *Może chodzi tu o Grot Słowa Bożego Wskroś Serce Grzesznika Przenikający. to iest; Kazania Na Niedziele Calego Roku w Zarliwości Ducha miane y łatwym sposobem do pojęcia, y wymo-*

Jerzy Dębski⁴³, Sebastian Heinrich Penzinger, Alfonso Salmeron⁴⁴, Diego Estella, John Burgh, Stanisław Zakrzewski⁴⁵, Andrzej Murczyński⁴⁶, Meffret⁴⁷, Stanisław Grodzicki, Gilles Dominique Topiarus, Bartholomeo Gavanto, Antonius Broickwy (Broick) von Königinstein, Guilermus (Guillelmus) Parisiensis. Do działu tego zaliczają się także: *Positillae seu conciones*, *Sermones Dominicales per anni curriculum*, *Sermones Dominicales*, *Sermones super Dominicas et Festa* bez tytułu, *Sermones in Evangelia pro Dominicis*, *Conciones* bez tytułu, *Commentarium Concionum* nieznanego jezuity, gotyckie *Conciones*, gotyckie *Sermones Dominicales* i *Sermones de Sanctis*, *Sermones de tempore absque compactura cum Titulo Epigrammata Alphabetica*, *Sermones super Dominicas Quadragesimae* bez tytułu, *Disputationes Concionum de Festis Domini et Beatissimae*, *Conciones de quibusdam sanctis* nieznanego autora, *Liber sermonum super Dominicas Adventus et Quadragesimae*, *Conciones in Evangelia et Epistolas*, *Sermones Dominicales* nieznanego autora, *Conciones declamatoriae super Dominicas*⁴⁸.

7. Polemiści: Do tego działu należy zaliczyć: *Wędzidło na sprosne błędy nowych ary-anow Hieronima Powodowskiego*⁴⁹, *Iudex Ecclesiasticus de Potestate ligandi et sol-*

wienia, Napisane Przez X. Jana Wuykowskiego Kanonika Pułtuskiego t. I–II, Warszawa 1729 lub o *Zarliwa Głosu Apostolskiego Odnowa. Przy dorocznych Wroczystościach Swietych Bozych Ku zbudowaniu dusz droga Krwią Jezusową odkupionych. Na świat Polski Wychodząca. To iest Kazania Na wszystkie Święta Roczne Duchem Apostolskim miane, Y łatwym sposobem do poięcia y wymowie Napisane*, Kalisz 1732 [E, t. XX, s. 402, 403].

⁴³ *Troiaki pokłon kaznodziejski niedzielny... albo kazania Trojcy Nayśw. dedykowane*, Kalisz 1725 albo *Troiaki pokłon kaznodziejski odswietny, czci y chwale Trojcy nayswietszey, pierwszym tomem kazań rocznych w troyletnich kazaniach odswiętnych*, Sandomierz 1729 albo *Troiaki pokłon kaznodziejski niedzielny czci y chwale Trojcy nayśw. w troyletnich kazaniach drugim tomem kazań rocznych oddany; z przydatkiem tragedyi o męce pańskiej, na kazania pasyi postnych rozłożony*, Sandomierz 1729 albo *Troiaki pokłon kaznodziejski niedzielny czci y chwale Trojcy Nayswietszey Trzecim Tomem Kazan rocznych niedzielnych oddany z przydatkiem dwoiakich Kazan o Męce Panskiej na passye niedzielne*, Sandomierz 1732 [E, t. IV (XV), s. 93–94].

⁴⁴ *Sermones In Parabolis Evangelicas Toivs Anni: Avctore R. P. Alphonso Salmerone Toletano, Societatis Iesv Theologo*, Antwerpia 1600.

⁴⁵ *Orationum Ecclesiasticarum Dominicalium Tomi Primi Pars Prima. Authore R. P. Stanislaio Zakrzewski, Canon. Reg. Monas. Czerven B. V. M. Professo. Sacrae Theolo. Lectore Ordinatore Praedicatore ad aedes Georg. Warsaviae, in officina Alberti Gedelii* [E, t. XXIII (XXXIV), s. 114].

⁴⁶ *Kazania przygodne na Adwent y Passye Chrystusa Pana oraz uroczystości nayś. Matki Jego zawżdy Panny, z przydatkiem różnych kazań przez X. Jędrzeja Murczyńskiego Soc. Jesu ogłoszone a potym do druku podane lub też Słowo Boże na Niedziele całego roku. Po roznych kosciolach opowiedziane przez X. Andrzeja Murczyńskiego Societatis Jesu Kapłana a potym do druku podane*, Sandomierz, wiele wydań E, t. XI (XXII), s. 630–631.

⁴⁷ *Sermonvm Meffret, Verbi Dei Praeconis Qvondam Celeberrimi: Quos anno Domini M.CCCC. XLIX. se conscripsisse fatetur: & vulgo Hortvlvs Reginae appellantur*, wiele wydań.

⁴⁸ ADW, VCV, s. 67–73.

⁴⁹ *Wędzidło Na sprosne błędy a bluźnierstwa Novvych Aryanovv. W którym są Kazania a grun-towne ze wszystkiej Biblijej y Doktorow S. nauki: O Syna Bożego oboim narodzeniu y Bostwie przedwiecznym a iemu z Oycem rovnym, spolistnym y nierozdzielnyim: Ktemu wykłady*

vendi Jana Noskowica⁵⁰, *Aeconomia Salvatoris Nostri Incarnationem explicans* Paulusa Piromalla⁵¹, *Enchiridion locorum communium adversus Luteranos* Johanna Ecka (Johanna Maiera), *Doctrina veri Christiani* Benedykta Herbasta Neapolitanusa⁵², *Liber Controversiarum adversus Haereseos* prawdopodobnie Stefana Achillusa⁵³, *Liber de variis controversijs (Disputationes)*⁵⁴, *Controversia Generalis de membris Ecclesiae Militantis* Roberta Bellarmina, *Hereticum Qvare per catholicum qvia* Henri Lancelotta⁵⁵, *De Vera Praesentia Corporis Christi In Sacramento Evcharistiae* Johannes Gareta⁵⁶, *Liber de atheismis* Antonio Possevino⁵⁷.

8. Hagiografia: Do działu tego należą dzieła Jakuba de Voragine: *Historia Lombardica seu Legenda aurea*⁵⁸, Piotra Skargi: *Żywoty Świątych Pańskich*⁵⁹ i prawdopodobnie Johanna Caesariusa: *Descriptio vitae Aloisii Gonzaga* oraz *Vita Beati Aloisii*⁶⁰ również Caesariusa (prawdopodobnie jest to jedno i to samo dzieło zapisane w *Inwentarzu* jako osobne pozycje).

mieysc Pisma S. ktorymi się przeciwnicy zawodzą: y pokonanie błędow ich a mianowicie w Rozmowie Marcina Czechowica opisanych. Ktorych rozłożenie karta przewrócona vkaże, Poznań 1582 [E, t. XIV (XXV), s. 194–195].

⁵⁰ *Judex Ecclesiasticus, potestate ligandi et solvendi, in utroque foro reverendus, seu Questio de potestate clauium Ecclesiae. Authore Joanne Noskovic St. Th. D. Parocho Wonoscense*, Poznań 1650 [E, t. XII (XXIII), s. 174–175].

⁵¹ *Theantropologeia Sev Oeconomia Salvatoris Nostri: Explicans Ex solis Prophetis ad instantiam Regis Persarum petitis Ineffabile, adornandum[ue] Incarnationis Sacramentvm, Authore Illustriss[imo] ac Reverend[issimo] Domino Fratre Paulo Piromall Archiepiscopo Nahcievanendi in Armenia Majori ex Ordine Praedicatorum assumpto*, Wiedeń 1656.

⁵² *Nauka prawego Chrześcijanina przez Benedicta Herbasta Kaznodzieję y Kanonika Poznańskiego, napisana. Jako pożyteczne są człowiekowi Chrześcijańskiemu te Xięgi; patrz na drugiey stronie: zaiste są iakoby Cornycopiae (iz w nich wszystkie potrzebne rzeczy naydzie) człowieka Chrześcijańskiego. Przedmowa też iasnie y dowodnie pokaże: ktora iest prawa Wiara Chrześcijańska*, Kraków 1566 [E, t. VII (XVIII), s. 121].

⁵³ *Liber controversiarum polemicarum adversus haereses orientalium nationum; in quo sectae etiam refelluntur Iudaeorum, Ethnicorum, atque Turcarum: oera et studio Stephani Achillis cyprii, anturani seminarii in Libano, mox Maronitarum in Urbe collegii alumni*, 1746.

⁵⁴ *Disputationes Roberti Bellarmini de controversiis christianae fidei adversus huius temporis haereticos*.

⁵⁵ *Ioannis Garetii Lovaniensis De Vera Praesentia Corporis Christi In Sacramento Evcharistiae. Classes IX. contra Sacramentariam postem ex omnibus fere Ecclesiasticis auctoribus summo studio collectae. Adiecta est ad calcem decima classis, Christum suae Ecclesiae perpetuo adesse eamque in fide nec erasse, nec errera posse, ostendens. Harum Catalogum ad finem reiecimus. Ad Galathas I. Si quis vobis euangelizauerit praeter id quod accepistis, anathema sit.*, Antwerpia 1561.

⁵⁶ ADW, VCV, s. 73.

⁵⁷ *De sectariorum nostri temporis atheismis liber*, Kolonia 1582.

⁵⁸ ADW, VCV, s. 67.

⁵⁹ Tamże, s. 69.

⁶⁰ Alojzy Gonzaga, Luigi Gonzaga (1568–1591) święty, jezuita.

9. Ascetyka i mistyka: *Sambelicus de Mysterijs seu Cognitiono Divinorum, Directorium Spiritualis vitae* Grzegorza Terecjusza⁶¹, *Scrutinium vitae intaminatae Electae MARIAE* Dionizego Chełstowskiego⁶², *Liber Devotionum ad Sacratissimum Cordem IESU*, a także *Viator Christianus* Antoniego Andrzeja Krzesimowskiego⁶³, *Paradisus sponsi et sponsae* Jana Dawida⁶⁴, *Deliciae Octiduanae* Józef a Stanisława Biezanowskiego⁶⁵ oraz *De nuptiis animae cum sponso eius Christo* Matteo Silvaggi⁶⁶.

10. Pasje: *Historica explanatio Dominicae Passionis* i *Liber de Christo Passio*⁶⁷.

11. Katechetyka: Należy tutaj wymienić: 2 woluminy *Cathechismus ad Parochos Iussu Pij V editus*⁶⁸, *Liber Cathehismi Romani de virtutibus*, *Cathechismus Historicus*, jakiś *Enchiridion de Religione*.

12. Liturgika: *Inwentarz* wykazuje 10 pozycji: 3 woluminy *Explicatio Fidei Catholicae in Synodo Petricoviensi a Patribus Provinciarum* Stanisława Hozjusza⁶⁹, 2 egzemplarze *Liber ceremoniarum, Nauka wiary. Pobożności Chrzescianskiej* nieznanego autora,

⁶¹ *Directorium Spiritvalis Vitae FF. Eremitarvm Ordinis S. Pavli Primi Eremitae In Vngaria, Polonia, Croatia, Istria, Sueuia et consistentium, Iuxta Constitutiones Eiusdem Ordinis conscriptum* A R. P. Gregorio Teretio, Priore Nouitatus in Polonia eiusdem ordinis, Kraków 1649 [E, t. XX (XXXI), s. 110].

⁶² *Scrutinium vitae intaminatae, electae in matrem Dei, avgvstissimae Mariana, seriem vitae Deiparae et festorum ejus, in ecclesia Christi frequentari solitorum. Demum odigitriae imaginis in Monte Częstochoviensi miraculis clarissimo, insignes gratias complectentia, votivo calamo exarata. Per R. P. Dionysium Chełstowski, ordinis FF. Eremitarum S. P. Pavli P. E. Sacrae Thliae Doctorem, Definitorem Prov: Poloniae, Clari Montis Częstochoviensis Priorem, Częstochowa 1710 [E, t. III (XIV), s. 158].*

⁶³ *Viator Christianus In Patriam Tendens Per Motus Anagogicos Authore Reverendissimo, Ac Perillustri Domino Domino Antonio Andrea de Krzesimowski, Abbate Copriunicensi, Sacri Ordinis Cisterciensis per utramque Poloniam Commisario et Vicario Generali, Sacrae Regiae Majestatis Secretario.*

⁶⁴ *Paradisus sponsi et sponsae: in quo Messis myrrhae et aromatum, ex instrumentis ac mysterijs Passionis Christi colligenda, vt ei commoriamur ; et Pancarpium marianum, septemplici titularum serie distinctum, vt in B. Virginis odorem curramus, et Christus formetur in nobis auctore P. Ioane David Societatis Iesv Sacerdote, wiele wydań.*

⁶⁵ *Deliciae octiduanae, ex suauissimo amoris diuini Cantico Canticorvm solenni octiduo, celeberrimi festi immacvlatae conceptionis, Augustissimae coelorum Reginae, Deiparae Virginis Mariae, ad propagandum, eiusdem SS. Virginis, sine macula originali conceptae honorem, allusionibus epigrammaticis, a M. Stanislao Josepho Biezanowski, Leopo: in alma uniuersitate cracouien: philosophiae doctore, Collega minore, ordinario poeseos professore, accommodatae, lucique publicae anno ab orbitate visus XXXV consecratae. Accessere his, et anagrammata, ex istis salutationis angelicae verbis, Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, pie, et ingeniose eruta et epigrammaticae illustrata in honorem SS. Virginis sine macula conceptae, iam antea edita, nunc tertio recusa, Kraków 1684 [E. t. II (XIII), s. 106].*

⁶⁶ *De nuptiis animae cum sponso eius Christo.*

⁶⁷ ADW, VCV, s. 73.

⁶⁸ *Cathechismus ex decreto Concilii Tridentini, ad Parochos Pij Quinti Pont. Max. iussu editus*, Lyon 1571.

⁶⁹ ADW, VCV, s. 69.

Psalterium św. Brunona z Kwerfurtu, *Pupilla oculi* Johna Burgh'a, *Liber de Officijs Ecclesiae* bez tytułu oraz *Rationale Divinorum Officiorum* Guillame'a Duranda.

13. Prawo kościelne i świeckie: Z prawa kościelnego w bibliotece znajdowały się *Canones Conciliorum* Johanna Sagittarius, 2 egzemplarze *Ius Canonicum seu Decretum Gratiani*, *Casus Longini Sexti* Bernardo Bottoni⁷⁰, 2 egzemplarze *Liber Iuris canonici*, *Liber de iure canonico*, *Constitutiones Synodales*, *Series Decanatus Uniejoviensis*, *Tractatus de Irregularitate* Simone'a Maiolo⁷¹ oraz *Privilegia Societatis IESU* i *Literae Apostolicae varia Privilegia Societatis IESU complectens*. Z prawa świeckiego biblioteka wieluńska posiadała *Iustiniani Institutiones*⁷², *Formularium pro Iudiciis* oraz *Liber Civilis Doctrinae ad Principatum*.

14. Filozofia: Należy tutaj odnotować dzieła Arystotelesa. Z dialektyki w skład księgozbioru wchodziły prace Corneliusa Valeriusa, holenderskiego humanisty i Fransa Titelmana oraz *Liber de arte Dialectices*⁷³.

15. Historia kościelna i świecka: Historycy w bibliotece wieluńskiej reprezentowani byli bardzo skromnie: 5 pozycjami i to tylko z historii świeckiej: *Historia Rerum Polonicarum* Salomona Neugebauera⁷⁴, *Horologium Principum seu de vita M[arci] Aurelii Imp[eratoris] Libri III* Antoniusa de Guevara⁷⁵, *De bello Gallico* Juliusza Cezara⁷⁶, *Chronica Turcarum* Philippa Lonicera⁷⁷ oraz *Chronographia rerum veterum et recentiorum Historiarum*⁷⁸.

16. Autorzy starożytni: *Inwentarz* wymienia Owidiusza (Publius Ovidius Naso): *Metamorphoseos*, Cycerona (Marcus Tullius Cicero): *Rhetorica* oraz Plutarcha⁷⁹.

⁷⁰ Bernardo Bottoni, Bernard z Botony, Parmeński: *Casus longi Bernardi super quinque libros decretalium*.

⁷¹ *Tractatus de irregularitate et alii canonicis impedimentis in quinque libros distribvtvs*.

⁷² *Institutiones sive Elementa*.

⁷³ ADW, VCV, s. 67–73.

⁷⁴ *Historiae rerum polonicarum libri quinque. Quibus praeter regionis situm qualitatem et terminos, gentis item polonicae originem, linguam, mores, cosuetudines, caeteraque quae eo pertinent, ea quae a primis Regni incunabulis, obseruato legitimo ducum, principum et regum ordine, huc usque in regno istor gesta sunt, dilucide et fuse describuntur. Auctore Salomone Neugebauero de Cadano Borusso, Frankfurt 1611 [E, t. XII (XXIII)], s. 88.*

⁷⁵ *Horologium Principum seu de vita M. Aurelii Imp. Libri III ab illustri Viro Dn. Antonio de Guevara, Episcopo Accitano D. Caroli V Imp. Consiliario et Historico compositi Illustrissimi ac Celsissimi Principis Dn. Friderici Wilhelmi Ducis Saxoniae et jussu ex lingua Castellana adhibitis Gallicis et Italicis versionibus in Latinam linguam traducti et Myriade, cui nunc Chiliares aliquot accesserunt, lectissimarum sententiarum exornati atque illustrati, additis indicibus neccessariis et notatione locorum ex quibus marginum illustramenta, quae pro Notis esse queunt deprota sunt.*

⁷⁶ ADW, VCV, s. 71.

⁷⁷ *Chronica Turcorum*, Frakfurt nad Menem 1578.

⁷⁸ ADW, VCV, s. 69.

⁷⁹ Tamże, s. 69–73.

Humanieści: Lambertus Hortensius: *Lamberti Hortensii Montfortii Enarrationes Doctiss. Atque Vtiliss in XII libros P. Virgillii Maronis Aeneidos*⁸⁰, Justus Lipsius (Joss Lips): *Epistolae*⁸¹.

17. Słowniki, tablice: *Tabula Sermonum de Dominicis, Indiculus Tractatum Sermonum Symbolorum Tomi sexti de Sanctis, Liber Titulorum seu Rubricarum* bez tytułu, *Index Verborum, Tabula Homiliarum, Liber Polonico Idiomate* bez tytułu, *Nomenclator Marianus Théophile'a Raynaud*⁸².

18. Varia: Anonimowa *Liber Politicus de Regno Poloniae*, bliżej nieokreślona *Liber, Repertorium veridicum Aureum* Antonio Corsetiego, *Genealogia Christi* autorstwa Seweryna Lubomłczyka (Roxolanus)⁸³, *Harmoniae seu Historiae Sacrae, Architekt Polski i Geometra Polski* Stanisława Solskiego⁸⁴, *Panegyres quatuor, Instrumentum Pacis inter Regiam Majestatem et Rempublicam, Epistola Coqui, Modus audiendi, Liber de curatione* bez tytułu, *Liber astronomicus, Rethorica utens, Liber de Inventione rerum Polidrusa, Liber Epistolarum* nieznanego autora, *Liber morborum internorum curationis* Dionizego Fontaniosa, *Liber de Herbis ad Medicos*, 2 egzemplarze *Apophtegmata* Conrada Wolffharta (Lycosthenes) lub św. Franciszka Ksawerego⁸⁵, *Praxis rerum Criminalium, Lyrica patris Andreae, Elegantes Phrases, Liber Martini a Panca, Fasciculus spinarum* Tomasza Wiśniowskiego⁸⁶, jakaś *Liber* Girolamo Cardano (filozof, matematyk z Mediolanu), *Directorium Visitorum, Hercules Proditius seu Principis Iuventutis vita*

⁸⁰ Tamże, s. 68.

⁸¹ Tamże, s. 69.

⁸² *Nomenclator Marianus, e Titvlis Selectioribvs, Qvibus B. Virgo a SS. Patribus honestatur contextus, A R. P. Theophilo Raynvdo Societatis Iesv Theologo*, wiele wydań; ADW. VCV, s. 67–73.

⁸³ Lubomłczyk Seweryn, Seweryn z Krakowa, Polonus, Roxolanus, Hebraeus, Żydowin, Żydek: *Genealogia Christi a primo parente Adamo profigurata et producta, aenea tabula depicta* [E, t. X (XXI), s. 486].

⁸⁴ Stanisław Solski, *Architekt Polski to iest Navka Vlzenia Wszelkich Ciężarów Vżywania potrzebnych Máchin, ziemnych y wodnych. Stáwiánia ozdobnych Kościołow máłym kosztem O Proporcji rzeczy wysoko stoiących. O wschodách y pawimentách. Czego się chronić i trzymać w budynkách od fundámentów aż do dáchu. O Fortyfikácii. Y o inszych trudnościach Budowniczych. Do Drvkv Podany. Przez X. Stanisława Solskiego Societatis Iesv.*, Kraków 1690; *Geometra Polski To Iest Navka Rysowania, Podziału, Przemieniania, y Roźmierzania Liniy, Angułow, Figur, y Bryl pełnych. Podany do Drvkv. Przez X. Stanisława Solskiego, Societatis Jesu.*, Kraków 1683.

⁸⁵ Conrad Wolffhart (Lycosthenes): *Apophtegmata ex probatis* lub św. Franciszek Ksawery, *Apoptegmata sacra*.

⁸⁶ *Fasciculus Spinarum inter pungentes, et ad cor animae penetrantes, Tribulationes, in Roseam et Coronariam Capitis Fasciam Efflorescens Illus. Excell. Domino Joanni Friderico S. R. I. Comiti in Koden Sapiiha, castellano Trocensi, Praefecto cum Jurisdictione Palatinatus Brestensis, Equiti Aquilae Albae, per Perill. et Adm. Rdum. Petrum Thomam Wisniowski V. J. Doctorem, Canonicum Luceoriensem, Praepositum Grodzecensem dedicatus*, Warszawa 1732 [E. t. XXII (XXXIII)], s. 98.

et *Peregrinatio* Stevena Winanda Pigge'a⁸⁷ i *Historye Rzymskie* anonimowego autora⁸⁸ oraz zniszczona *Liber* bez tytułu⁸⁹.

W księgozbiornie wieluńskim było jedynie 10 książek w języku polskim: *Kazania Polskie* Antoniego Szyrmy⁹⁰, *Architekt Polski* i *Geometra Polski* Stanisława Solskiego, *Żywoty Świętych Pańskich* Piotra Skargi, *Kazania* Jana Stanisława Wujkowskiego, *Trojaki Poklon Kaznodziejski* Jerzego Dębskiego, *Wędzidło Na sprośne błędy a bluźnierstwa Novvych Aryanovv* Hieronima Powodowskiego, *Kazania przygodne* Andrzeja Murczyńskiego, *Nauka prawego Chrześcijanina (Doctrina veri Christiani)* Benedykta Herbsta Neapolitanusa oraz *Historye Rzymskie*. Pozostałe dzieła, a zatem zdecydowana większość, zostały napisane w języku łacińskim.

Według *Inwentarza* w bibliotece kapituły wieluńskiej znajdowały się tylko 2 rękopisy: *Rhetorica* Cycerona i *Theologia de Sacramentis*.

W bibliotece kolegiackiej w połowie XVIII w. najwięcej było zbiorów kazań – ok. 50, najmniej dzieł pasyjnych – tylko 2. Na drugim miejscu znalazł się dział *Varia* z 30 pozycjami. Autorzy kościelni zdecydowanie dominowali nad świeckimi. Trzon księgozbiornu stanowiły pisma jezuitów; dość licznie reprezentowani byli także dominikanie i franciszkanie. Spośród literatury świeckiej na uwagę zasługują, oprócz dzieł Arystotelesa, Juliusza Cezara, Cycerona i Plutarcha, 2 prace Stanisława Solskiego: *Architekt Polski* i *Geometra Polski* oraz książki medyczne: *Liber de Herbis ad Medicos*, *liber de curatione* (bez tytułu) i *Liber morborum internorum curationis* Dionizego Fontanusa a także *Instrumentum Pacis inter Regiam Majestatem et Rempublicam*, *Historia Rerum Polonicarum* Salomona Neugebauera, *Horologium Principum seu de vita Marci Aurelii Imperatoris Libri III* Antoniusa de Guevara i *Chronica Turcarum* Philippa Lonnicera⁹¹.

To co wyróżniało *in minus* bibliotekę kapituły kolegiackiej w Wieluniu to skromna ilość egzemplarzy *Biblii* (zaledwie 3 w całości) i dzieł pasyjnych (2), mała liczba dzieł teologicznych (14 z teologii dogmatycznej i spekulatywnej oraz 7 z teologii moralnej – razem 21 prac) i polemicznych (tylko 11) oraz komentarzy do *Biblii* (9), a także pism filozoficznych (6). Brakowało natomiast całkowicie pozycji dotyczących historii kościelnej przy 5 książkach z historii świeckiej. Brakowało też literatury pięknej w języku polskim. Była to zatem typowa biblioteka kościelna owego czasu.

Libri Bibliothecae

In Folio

1. Liber Sacrae Scripturae veteri Typo
2. Liber partis Secundae Sacrae Scripturae veteri typo

⁸⁷ *Hercules Prodicus seu Principis Iuventutis vita et Peregrinatio*, Antwerpia 1587.

⁸⁸ XIV w. oryginał; autor-kompilator nieznany, opowiadania, wiele wydań polskiego przekładu.

⁸⁹ ADW., VCV, s. 67–73.

⁹⁰ Zob. przyp. 37.

⁹¹ *Chronica Turcorum*...

3. Expositor Sacrae Scripturae Didacus Nissenus
4. Historia Lombardica seu Legenda aurea
5. Canones Conciliorum authore Joanne Sagittario
6. Sermones Dominicales Nisseni absque compactura
7. Homiliae in Evangelia Dominicarum auth[ore] Henrico Helmezyi O[r]dinis Min[orum] S[ancti] Franci[sci]
8. Confessio Fidei Catholicae seu Explicatio confessionis in Synodo Petricoviensi a Patribus Provinc[iarum] auth[ore] Stanislao Hosio Episcopo Varmiensi
9. Theophilacti archiepiscopi Bulgariae Evangelica Enarratio
10. Tabula Sermonum de Dominicis
11. Explicatio Fidei Catholicae in Synodo Petricoviensi Libri duo
12. Ius Canonicum seu Decretum Gratiani
13. Indiculus Tractatum Sermonum Symbolorum Tomi sexti de Sanctis
14. Explanatio Textuum Sacrae Scripturae authoris ignoti
15. Expositor Sacrae Scripturae incognitus veteri typo sine titulo
16. Sermones super Cantica Canticorum S[ancti] Bernardi abbatis Claravallensis
17. Liber Politicus de Regno Poloniae absque Titulo authoris et compactura
18. Liber Chronicarum Sacrae Scripturae veteri typo
19. Liber Compendii Theologiae veteri Typo
20. Liber Iuris canonici absque compactura
21. Tractatus super Evangelium absque compactura
22. Kazania Polskie Xiędza Szermy S[ocietatis] J[esu]
23. Liber Concionum super Dominicas authore Ioanne Feri
24. Postillae seu conciones
25. Stellarium Coronae Beatissimae Virginis MARIAE
26. Expositio Sacrae Scripturae super quatuor Evangelistas
27. Casus Longini Sexti
28. Sermones Dominicales per anni curriculum
29. Liber Titulorum seu Rubricarum absque Titulo
30. Catholicae Fidei Explicatio in Synodo Petricoviensi
31. Postillae seu Conciones R[everendi] Feri secundus Liber
32. Liber absque compactura scriptus Gothico Characterere
33. Quadragesimales Conciones authore Vicelio
34. Lamberti Hortensii Enarrationes
35. Liber ceremoniarum Gothico characterere
36. Sermones Dominicales
37. Sermones Martini Ordinis praedicatorum Gothico typo
38. Hieronymi Cardani Liber
39. Sermones super Dominicas et Festa absque titulo
40. Repertorium veridicum veteri typo

41. Liber de Genealogia Christi Domini
42. Sermones pro Dominicis authore Georgio Barthodo
43. Sermones in Evangelia pro Dominicis
44. Nauka wiary. Pobożności Chrzescianskiey
45. Harmoniae seu Historiae Sacrae
46. Geometra y Architekt Polski
47. Stellarium Coronae Beatissimae Virginis MARIAE Gothico Typo
48. Postilla Vilermi pro Dominicis
49. Conciones R[everendi] Patris Fabri
50. Item R[everendi] Patris Fabri tomus secundus absque compactura
51. Conciones absque titulo
52. Officina Emblematum
53. Liber Plutarchi Historici
54. Liber Sancti Cypriany
55. Panegyres quatuor varia
56. Chronographia rerum veterum et recentiorum Historiarum
57. Index Verborum
58. Żywoty Świętych Panskich
59. Magnus apparatus concionum
60. Kaznia [sic!] X Wuykowskiego Polskie
61. Commentarium Concionum auth[ore] Soc[ietatis] Jesu
62. Trojaki Pokłon Kaznodzieyski X. Dębskiego S[ocietatis] I[esu]
63. Liber Iuris Canonici

In Quarto

1. Instrumentum Pacis inter Regiam Majestatem et Rempublicam
2. Wędzidło na sprosne błędy nowych aryanow X. Hieronima Powodowskiego
3. Officina Emblematum seu Elegia Titulorum B[eatae] V[irginis] MARIAE F[ratris] Niesporkiewicz Ordinis S[ancti] Pauli Primi Eremitae
4. Tractatus de Irregularitate authore Simone Majolo
5. Epistola R[everendi] P[atris] Coqui
6. Conceptus Praedicabiles authore P[atre] Penzingier
7. Sermones super Parabolas Evangelii authore Salmerone
8. Sermones Quadragesimales aurei authore R[everendi] P[atris] Didaco
9. Formularium pro Iudiciis Gothico Charactere scriptum
10. Sermones de Sanctis authore P[atris] Bugaro Ordinis Minorum
11. Modus audiendi Gothico caractere scriptus
12. Iudex Ecclesiasticus de Potestate ligandi et solvendi auth[ore] Neskiewicz
13. Liber de curatione absque titulo laceratus
14. Aeconomia Salvatoris Nostri Incarnationem explicans

15. Liber Instructori Conscientiae Patris Lopes
16. Rationale Divinorum Gothico Typo
17. Tractatus Theologiae Moralis de Sacramentis scriptus [Andrzej Młodzianowski jezuita]
18. Liber Tractatum super Dominicas Gothico Typo
19. Directorium Visitorum
20. Liber Orationum Ecclesiasticarum auth[ore] Zakrzewski Canonico Regulari
21. Liber astronomicus
22. Theologia P[atris] Drexelii Societatis Iesu
23. Liber de variis controversijs Gothico Typo
24. Explicatio psalmodum absque Titulo
25. Epistolae Iustii Lipsij
26. Epistolae Beati Pauli
27. Liber de iure canonico
28. Historia Rerum Poloniarum [sic!]
29. Conciones Gothico Typo
30. Panthologia authore Rainerio
31. Psalterium Beati Brunonis Episcopi
32. Sermones Dominicales Gothico Typo
33. Item Sermones de Sanctis
34. Ius canonicum Gothico Typo
35. Theologia P[?] Piasecki
36. Kazania Xiędza Murczynskiego
37. Biblia Sacra Veteris et Novi Testamenti
38. Concordantiae Bibliorum
39. Summarium Sacrae Scripturae Novi et Veteris Testamenti
40. Enchiridion de Religione
41. Sacrarum Collationum Liber
42. Rhetorica manu scripta
43. De Sacramentis Libri Sex
44. Liber de Generatione in scripto
45. Liber de arte Dialectices
46. Theologia de Sacramentis manuscripta
47. Rhetorica utens
48. Nomenclator Marianus
49. Constitutiones Synodales
50. Epistola Sancti Cypriani
51. Iustiniani Institutiones
52. Horologium Principum
53. Meffret Verbi DEI

In Octavo

1. Homiliae super Epistolas Quadragesimales auctore Iordan Ordinis Minorum Sancti Francisci
2. Tabula Homiliarum
3. Hercules Proditius seu Principis Iuventutis vita et Peregrinatio auctore Stephano Vinandino
4. Liber continens materiam de virtutibus cardinalibus
5. Dionysij Areopagitae opera seu Eius vita
6. Sambelicus de Mysterijs seu Cognitio Divinorum
7. Liber Concionum super Dominicas
8. Catechismus ad Parochos
9. Liber concionum Stanislai Grodicij super Dominicas Adventus
10. Enchiridion locorum communium adversus Luteranos auth[ore] Ioanne Eschis
11. Directorium Spiritualis vitae auctore Terretio ordinis S[ancti] Pauli
12. Rudimenta concionatorum auctore Redulpho
13. Doctrina veri Christiani auth[ore] Benedicto Herbesto
14. Sermones de tempore absque compactura cum Titulo Epigrammata Alphabetica
15. Conceptus Theologici in omnes totius anni Dominicas auctore P[at]rese Beso
16. Disputationes Roberti Bellarmini
17. Sermones super Dominicas Quadragesimae sine compactura et titulo auth[oris]
18. Historica explanatio Dominicae Passionis
19. Iulij Caesaris de Bello Gallico
20. Liber Dialogorum Sacrorum auctore Sebastiano Cestellione
21. Literae Apostolicae varia Privilegia Societatis IESU complectens
22. Liber de Inventionem rerum Polidiri varia
23. Paradisus sponsi et sponsae
24. Series Decanatus Uniejoviensis
25. Novum Testamentum Theodori Beza
26. Consiliorum seu responsorum tomi duo auctore Novario
27. Liber Epistolarum incerti authoris
28. Rationes quod Ecclesia possit Laicis sub una specie dare Venerabile Sacramentum
29. Practica Octaviani de moribus Iudiciorum
30. Aristotelis Philosophia
31. Conceptus Theologici super Dominicas
32. Pupilla oculi auctore Ioanne de Burgo
33. Dialectica considerationis de praedicatis auctore Tytelmano Ord[inis] Minorum S[ancti] F[rancisci]
34. Cornelij Valerij Dialectica
35. Liber Polonico Idiomate absque Titulo
36. Liber morborum internorum curationis Dionysij Fontanij

37. Liber Civilis Doctrinae ad Principatum spectans laceratus
38. Conceptus Theologici de quatuor novissimis auctore P[atris] Besseo
39. Chronica Turcarum [sic!]
40. Liber de peccatis absque compactura laceratus
41. Enchiridion seu manuale confessoriorum auctore Martino Aspilecuta
42. Conciones declamatoriae super Dominicas
43. Tractatus de Incarnatione Domini auctore Verrato
44. Disputationes Concionum de Festis Domini et Beatissimae
45. Liber de Herbis ad Medicos
46. Postilla seu Enarrationes in Epistolas auctore Conig[stein?]
47. Ovidij Nasonis Metamorphoseos
48. Conciones sive Conceptus Theologici auctore P[atris] Besseo
49. Dux Peccatorum Ludovici Granatensis
50. Controversia Generalis de membris Ecclesiae Militantis auct[ore] Roberto
51. Conciones de quibusdam sanctis absque compactura incerti auctoris
52. Liber sermonum super Dominicas Adventus et Quadragesimae absque compactura auctoris incogniti
53. Rudimenta Verbi DEI Concionatoribus auctore
54. Scrutinium vitae intaminatae Electae MARIAE
55. Descriptio vitae Aloyzj Gonzaga auctore Caesareo
56. Liber de Officijs Ecclesiae absque Titulo
57. Apophtegmata
58. Liber Devotionum ad Sacratissimum Cordem IESU
59. Conciones in Evangelia et Epistolas
60. Praxis rerum Criminalium absque compactura
61. Sacra Scriptura absque compactura
62. Lyrica patris Andreae
63. Liber Oekopij
64. Liber Cathehismi Romani de virtutibus
65. Sermones Dominicales auctoris ignoti
66. Scopus Biblicus Novi et Veteris Testamenti komentarz
67. Postillae majores Gothico Typo
68. Liber Antonij Broick
69. Liber de rebus Sacrae Theologiae
70. Elegantes Phrases
71. Inventarium Testamenti seu Concordantia
72. Liber Martini a Panca
73. Historye Rzymskie
74. Liber Controversiarum adversus Haereseos
75. Conciones in Evangelia Aegidij Topiarij

76. Apoptegmata
77. Catechismus ad Parochos Iussu Pij V editus
78. Liber ceremoniarum
79. Liber Evangeliorum Sancti Lucae
80. Catechismus Historicus
81. Concionator Gavantus Sacer
82. Tractatus de Praesumptione
83. Haereticum Quare
84. Tractatus Ioannis Gareti de vera praesentia Corporis Christi
85. Deliciae Octiduanae
86. Liber de atheismis
87. Liber de Christo Pasio
88. Opus de Nuptijs animae
89. Sententiae Sacrae
90. Authoritatum Sacrae Scripturae
91. Fasciculus spinarum
92. Viator Christianus
93. Privilegia Societatis IESU
94. Vita Beati Aoysji [sic!] authore Caesareo
95. Dux Peccatorum authore Ludovico Granatensis
96. Liber absque Titulo attritus

Summary

The aim of this article is presentation of the collegial church library in Wieluń and its XVIII century book collection. That is based on the Latin inventory *Libri Bibliothecae* which was a part of the records from the Wielun collegial church inspection provided on 23rd of June, 1766 by Ignacy Augustyn Sariusz Kozierowski, the subsidiary bishop of archdeaconate in Gniezno. The library was archived in the diocese of Wrocławek. The library stored at that time about 800 volumes. In order to make a review of its resources, the books from the inventory were sorted in relation to their content, and ascribed to particular sections according to a classification typical for church libraries such as Bibles and concordances, comments to bible, fathers, doctors and apologists of the Church, speculative and dogmatic theology, moral theology, preaching, polemists, hagiography, ascetism, mysticism, passions, catechetic, liturgics, ecclesiastical and lay law, philosophy, church and lay history, ancient authors, humanists, dictionaries, tables and miscellaneous.

In the middle of XVIII century, the collection included the biggest number of preachings, about 50 volumes, while the less represented were passions, just 2 volumes. The second largest sector was miscellaneous items with 30 volumes. Church authors significantly dominated over the lay authors. The core of the collection consisted of Jesuits' writings. Widely represented were also Dominicans and Franciscans. There was lack of books on church history while there were 5 volumes on lay history. The belles-lettres books in Polish were also absent, therefore it was typical a church library of that time.